

Filosofie a její „platnost“

Heller nedávno řekl v rozhlasu (na Vltavě, v Ryjáčkově „Setkávání“), že už nejméně po dvě desetiletí biblisté spolupracují přes konfesijní hranice; exegeta čtou všichni bez ohledu na církevní příslušnost. (Cituji jen podle smyslu a přibližně; pochopitelně nelze takový příležitostný výrok brát jako těžkou ráži. Bohužel je mi přes sympatičnost toho, co Heller zdůraznil, je velmi podezřelé mít za to, že nějaký starý text je prosté faktum, které je třeba jen dobře přečíst – a pokud jej všichni správně přečtou, budou číst jednotně. To je iluze, neboť subjektivní a subjektivní přístup na tom vždycky musí spolupracovat a také vždycky spolupracuje. Vlastně kdyby tomu tak bylo, jak říkal Heller, znamenalo by to jen to, že konfesijní předpoklady jsou už pro hermeneutické výsledky nevýznamné; a to znamená jen jedno, totiž že je za nevýznamné považují sami exegeti. To však zdaleka neznamená, že se tu neotvírá a možná už neotevřela nějaká nová forma přístupu, která opět povede k různočetní; ale to je jistě jiným problémem. Je však třeba s tím počítat, protože „pozitivistické“ předsudky zejména v případě textů zůstávají naprosto neudržitelné.) Napadlo mi, jak to je ve srovnání s tím, jak se biblické vědy takto „emancipovaly“, se situací ve filosofii. Filosofie by snad měla být také nezávislá na konfesijní příslušnosti toho, kdo filosoficky myslí, ale nepochybně tu jde o problém značně odlišný. Ve filosofickém přístupu k druhému mysliteli nejde nikdy (anebo jen druhotně a vlastně poklesle) o porozumění tomu, jak ono to myslel, ale především o to, „co“ myslel, k čemu svým myšlením mířil, a to zároveň otvírá možnost, aby k témuž „co“ mířili i jiní, a třeba na základě docela jiných předpokladů a startující z jiných výchozích pozic. Zatímco význam textu psaného třeba neznámým písmem a v neznámém jazyce je možno zhruba pochopit a přeložit i napsat jiným jazykem, to, k čemu filosofická myšlenka směřuje, nelze poznat přímo na ní, ani kdybychom ji popsali jakkoli přesně. Naproti tomu pochopíme-li, k čemu se filosofická myšlenka odnášela (resp. odnáší), drobné detaily toho, jak se k tomu odnášela a jak se zdařilo ji vyjádřit (formulovat), přestávají být rozhodující. Zatímco tedy na jedné straně je třeba (vstoupit do příběhu“, na druhé straně je třeba prolomit interpretované formulace a pokročit k tomu, k čemu i ony směřovaly.

(Písek, 040316-1.)